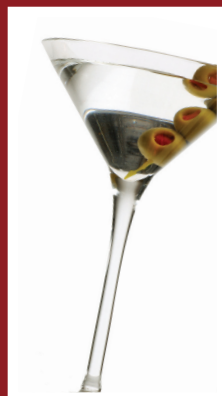
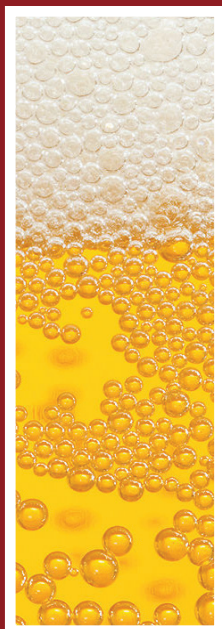

Ingen dricker som Svensson

– om svenska befolkningens dryckesvanor

CAN Rapport 153

Jonas Raninen

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

I:a upplagan, I:a tryckningen (1–200)

Layout inlaga: Britta Grönlund, CAN

Layout omslag: Christian Molina, CAN

Fotomontage: Christian Molina, CAN

Tryck: EO Grafiska, 2015

ISSN: 0283-1198

ISBN 978-91-7278-262-4 (tryck)

URN:NBN:se:can-2015-5 (pdf)

Ingen dricker som Svensson

– om svenska befolkningens dryckesvanor

Jonas Raninen

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport nr 153

Stockholm 2015

Förord

Ett av syftena med Monitormätningarna är att få en samlad bild av den totala alkoholkonsumtionen i Sverige. Genom att beräkna de oregistrerade delarna av denna konsumtion med hjälp av frågeundersökningar, och addera dessa till den registrerade försäljningen i landet erhålls en skattning av den totala konsumtionen på nationell nivå. Likartade beräkningar görs även beträffande tobakskonsumtionen.

Monitormätningarna har pågått sedan juni 2000. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) övertog denna undersökning år 2013 och i samband med detta genomfördes vissa förändringar i den metodik som används.

I föreliggande rapport redovisas de intervjuade personernas självrapporterade alkoholkonsumtion, vilken möjliggör beskrivningar av skillnader mellan olika grupper.

Stockholm i oktober 2015

Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Håkan Leifman
Direktör

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	5
Inledning	6
Metod.....	7
Urval	7
Frågor om självrapporterad alkoholkonsumtion	8
Resultat.....	10
Vad vi dricker.....	10
Hur ofta vi dricker	13
Hur drickandet varierar över året	15
Mängden vi dricker.....	17
Hur vi dricker i länen.....	18
Om att inte dricka alkohol	19
Sammanfattande diskussion	21
Referenser	23

Sammanfattning

Vin står för hälften av all alkohol som vi dricker i Sverige

- Det är dock stora skillnader mellan kvinnor och män, där kvinnor mest dricker vin medan män mest dricker starköl.
- Det är även stora skillnader mellan åldersgrupper. Yngre dricker mer starköl, sprit och blanddrycker medan äldre dricker mer vin.

I genomsnitt dricker vi 5 dagar per månad

- Män dricker oftare än kvinnor, 6,0 dagar jämfört med 4,6 dagar.
- Yngre (16–29 år) dricker minst antal dagar per månad.
- Antal dagar med alkoholkonsumtion ökar med stigande ålder.
- Antal dagar med alkoholkonsumtion har legat relativt stabilt de senaste tio åren.

I genomsnitt berusningsdricker vi en dag per månad och 17 % av alla dryckes-tillfällen är sådana när vi berusningsdricker

- Män berusningsdricker oftare än kvinnor.
- Yngre (16–29 år) berusningsdricker oftare än andra.

Vi dricker oftare och mer under sommarmånaderna (juni–augusti) samt i december

- Alkoholkonsumtionen är minst omfattande under januari-mars och oktober-november.

Drygt en av fem har inte druckit alkohol under de senaste 30 dagarna

- Kvinnor respektive äldre (65–84 år) har i högre grad avstått alkohol under den senaste månaden.

Inledning

Konsumtion av alkohol är en av de största bidragande orsakerna till sjukdomsörskan i samhället enligt skattningar från WHO (Lim m.fl., 2012) och medför en stor kostnad för samhället (Jarl m.fl., 2008). Det finns en stark koppling mellan hur mycket vi dricker i genomsnitt och hur omfattande problemen blir totalt (Norström, 2002). Därför följs hur mycket man dricker i de allra flesta länder, genom försäljningsstatistik och via befolkningsundersökningar.

I Sverige görs detta inom ramen för de så kallade Monitormätningarna, vars huvudsakliga syfte är att få en bild av hur omfattande den oregistrerade delen av alkoholkonsumtionen är, d.v.s. hur mycket alkohol som införskaffas på annan väg än via Systembolaget, livsmedelsbutiker (folköl) och restauranger. Denna siffra kompletterar sedan försäljningsstatistiken, för att generera en skattning av den totala mängden alkohol som konsumeras i Sverige. Sådana resultat återfinns i flera tidigare publicerade rapporter (Henriksson & Ramstedt, 2015; Trolldal & Leifman, 2015).

Utöver frågorna om hur mycket alkohol som man köper ställs i Monitormätningarna även frågor om hur man dricker alkohol. I denna rapport kommer fokus att ligga på dessa uppgifter om självrapporterad alkoholkonsumtion och vi kommer titta närmare på uppgifter om hur ofta vi dricker, vilket typ av alkohol vi dricker samt hur detta skiljer sig mellan olika grupper.

En stor fördel med den typ av information man får när man frågar personer hur de dricker är just att det tillåter mer detaljerade analyser av *hur* vi dricker och att det även går att belysa eventuella skillnader mellan olika grupper i befolkningen. Det möjliggörs alltså att ta en titt under ytan och se vad som kommer fram utöver de övergripande trenderna som redovisats i tidigare rapporter.

Syftet med denna rapport är således att beskriva och analysera hur den svenska befolkningen själva uppger att de dricker och resultaten kommer bland annat att belysa dryckesval, dryckesfrekvens samt berusningsfrekvens. Jämförelser görs mellan kön, åldersgrupper och regioner samtidigt som förändringar över tid också följs. Vidare redogörs för hur drickandet varierar över året medan det avslutande avsnittet belyser den grupp som inte dricker alkohol.

Metod

När man använder sig av frågeundersökningar förekommer alltid ett antal felkällor. Till att börja med så har vi det bortfall som finns redan när urvalet görs och som kommer sig av att hela befolkningen inte förekommer i de telefonregister som urvalet dras ifrån. Sedan så följer den vanliga bortfallsproblematiken där olika grupper är mer eller mindre villiga att ställa upp i en frågeundersökning. Dessutom finns det ofta en del problem även med svaren från de som deltar vilka vi sedan analyserar. Det kan exempelvis röra sig om att det är svårt att komma ihåg exakt hur mycket man druckit, eller att man anpassar sina svar för att bättre passa in i rådande normer.

I denna undersökning vidtas flera åtgärder för att minska inverkan av sådana problem. Först och främst använder vi oss av ett stort och representativt urval. Ett stort urval kan aldrig fullt ut kompensera för brister med bortfall osv, men ger åtminstone en större säkerhet än vad mindre urval gör. Utöver detta så viktar vi även resultaten så att de bättre ska spegla den demografiska sammansättningen av befolkningen. Vi använder oss av en kort referensperiod (senaste 30 dagarna) för att på så vis minska minnesproblematiken.

Monitormätningarna har pågått sedan år 2000 men vi har i den här rapporten valt att fokusera på de senaste tio åren (2005–2014) när vi ser till eventuella förändringar över tid. Trots att de under 2013 genomfördes en del ändringar i undersökningen så är det på det stora hela samma metodik som använts sedan projektet startade, vi använder oss av telefonintervjuer och frågorna om självrapporterad konsumtion har inte ändrats. Detta gör att de eventuella felkällor som kan inverka på resultaten åtminstone borde vara de samma för alla år och således blir grunden för jämförelser, över tid och mellan grupper, stabil. I följande kapitel ges en mer detaljerad beskrivning av den metod som används idag, för en utförligare beskrivning av metoden innan juli 2013 hänvisas till äldre rapporter (se exempelvis (Ramstedt m.fl., 2013)).

Urval

Urvalet är individbaserat och både fasta telefonnummer och mobilnummer används. De fasta telefonnumren används i första hand. Urvalet sker ur PAR-konsument, som är en databas med samtliga, för undersökningar, tillgängliga telefonabonnenter med fasta eller mobila abonnemang. Databasen omfattar ca 6,9 miljoner individer över 16 år (av ca 7,8 miljoner totalt) och man bör således vara medveten om att ca 12 procent av befolkningen saknas redan i urvalsramen. Först genomförs ett slumpmässigt huvudurval ur PAR-registret. Därefter genomförs veckovisa urval ur detta huvudurval. Antalet uppringningsförsök uppgår till maximalt 30 under en fyraveckorsperiod, men i praktiken görs ungefär 20 försök hos dem som inte nås under perioden. Totalt genomförs ungefär 350 intervjuer per vecka, vilket motsvarar 18 200 per år. Fram till 2013 omfattade urvalet personer mellan 16 och 80 år, från 2013 och framåt har åldersintervallet ändrats till att nu omfatta personer mellan 17 och 84 år.

Bortfall och viktning

Bortfallet i undersökningen har ökat successivt sedan den startade år 2001. Under studiens första år, fram till 2004, uppgick bortfallet till ungefär 40 procent. Därefter steg det till 50 procent under åren 2007–2008 för att öka till 68 procent under 2014. Framförallt är det andelen unga vuxna som minskat sitt deltagande, medan de äldres representativitet varit mer intakt. Det är dock viktigt att poängtera att antalet intervjuade personer alltid har uppgått till ungefär 1 500 varje månad. Det som definieras som bortfall i undersökningen är de som av olika skäl inte gått att nå för intervju eller velat ingå i undersökningen, vilka ersatts av andra personer ur urvalet som intervjuats.

Viktning av de intervjuade personernas svar i datamaterialet är ett sätt att korrigera för en sådan skevhet i representativitet. De som deltar i undersökningen viktas med hänsyn till variablerna: kön, ålder och region (H-region).

Frågor om självrapporterad alkoholkonsumtion

För att fånga in den självrapporterade alkoholkonsumtionen används en dryckesspecifik så kallad kvantitets- och frekvensskala där intervjupersonerna får besvara frågor om hur ofta de dricker olika alkoholhaltiga drycker och sedan även frågor om hur mycket av dessa de dricker. Frågorna ställs separat för folköl, starköl, vin, starkvin, sprit och cider. Den inledande frågan om hur ofta man dricker är formulerad på samma sätt för alla drycker och lyder: "Hur ofta har du druckit ... under de senaste 30 dagarna?". Frågorna om hur mycket man dricker är anpassade utifrån de vanligaste behållarna som dessa drycker förekommer i.

Utöver dessa frågor så ställs även en inledande fråga om hur ofta intervjupersonen överhuvudtaget druckit någon alkoholhaltig dryck under de senaste 30 dagarna samt en fråga om så kallad intensivkonsumtion.

Intensivkonsumtionsfrågan avser fånga upp antalet dagar under de senaste 30 dagarna då intervjupersonen druckit större mängder alkohol vid ett och samma tillfälle. Den mängd som minst ska ha konsumerats uppgår till ungefär fem standardglas, vilket motsvarar ungefär fem glas vin (en flaska) *eller* fyra stora starköl.

Bearbetning

Den totala volymen alkohol beräknas genom att multiplicera mängden alkohol som intervjupersonen uppger med antalet dryckestillfällen, för respektive dryck. Därefter beräknas hur mycket ren alkohol detta motsvarar genom att multiplicera mängden med den genomsnittliga alkoholhalten för respektive dryck. Därefter adderas delmängderna och resultatet uttrycks i liter 100 % alkohol. När vi redovisar antal dagar med alkoholkonsumtion eller intensivkonsumtion så är detta enbart baserat på de två inledande frågorna och gäller hur ofta man gjort detta under de senaste 30 dagarna. Antalet dagar får vi fram enligt beskrivning i tabellen nedan:

Tabell 1. Antal dagar med alkoholkonsumtion utifrån frågan om hur ofta man druckit.

Hur ofta har Du, under de senaste 30 dagarna, druckit minst ett glas av något som innehåller alkohol?	
I stort sett varje dag	27,9 dagar
4–5 gånger i veckan	19,3 dagar
2–3 gånger i veckan	10,7 dagar
En gång i veckan	4,3 dagar
Ungefär 2–3 gånger	2,5 dagar
En gång	1 dag
Aldrig	0 dagar

Då svarsalternativen är fasta och ibland utgår ifrån antal dagar per vecka så blir beräkningen för exempelvis en person som svarat 4–5 gånger i veckan: $(4,5 \text{ dagar} / 7 \text{ dagar}) \times 30 \text{ dagar} = 19,3$. När vi redovisar hur stor andel av alla dryckestillfällen som utgörs av så kallade intensivkonsumtionstillfällen så har vi dividerat antalet dagar med rapporterad intensivkonsumtion med det totala antalet dagar med alkoholkonsumtion och får således fram en siffra gällande hur stor andel av alla dryckestillfällen som utgörs av intensivkonsumtionstillfällen. Dessa beräkningar görs på individnivå, d.v.s. enskilt för varje respondent, och vi redovisar sedan genomsnittet för grupperna i tabellerna. Det går med andra ord inte att ta de gruppmedelvärden för antal dryckestillfällen och antal intensivkonsumtionstillfällen som redovisas i tabellerna och dela de med varandra för att få fram denna siffra.

Extremvärden

Det kan av olika skäl förekomma extremvärden i datamaterialet. Det kan bland annat bero på att de intervjuade personerna har uppgivit felaktiga uppgifter eller på manuella felkodningar av intervjuaren. De personer som uppgivit att de dricker mer än 18 liter ren alkohol per månad, vilket motsvarar ca 173 flaskor vin, betraktas som att de uppgivit en mängd som är så pass hög att deras svar är alltför opålitliga för att kunna inkluderas i analyserna. De som uppgivit att de druckit mer än nio liter ren alkohol men mindre än 18 liter ingår i analyserna men de ges värdet 9 liter, vilket motsvarar ca 87 flaskor vin. Dessa bedöms vara högkonsumenter av alkohol och ha så pass hög konsumtion att det är svårt för dem att uppge exakt mängd och därför behålls deras svar men begränsas till ett fast standardvärde. Samma gränsvärden används för samtliga år.

Resultat

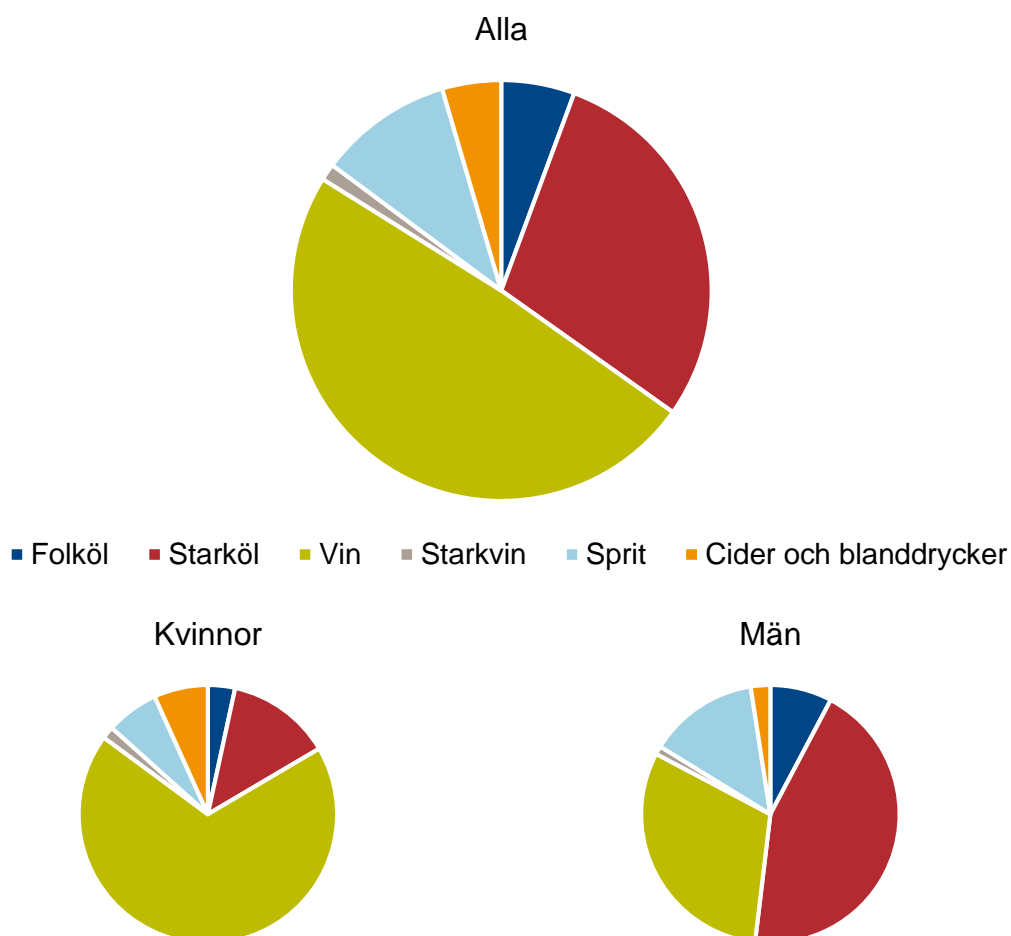
I avsnittet nedan presenteras resultaten av de analyser vi gjort på frågorna om *självrapporterad* alkoholkonsumtion, d.v.s. de frågor i Monitormätningarna där respondenterna själva får uppge hur de dricker alkohol. För andra resultat kring skattningen av den totala anskaffningen av alkohol eller tobak så hänvisas till tidigare rapporter från projektet (se exempelvis (Henriksson & Ramstedt, 2015; Trolldal & Leifman, 2015)).

Vad vi dricker

Vi dricker främst vin i Sverige och vinkonsumtionen är så pass stor att vinet 2014 utgör hälften av allt vi dricker. Med andra ord betyder det att vartannat glas, utav något som innehåller alkohol, som dracks i Sverige under 2014 var vin. Efter vinet så kommer starköl som utgör ca 30 % av allt vi dricker. Därefter följer spritdrycker (ca 10 %) samt slutligen folköl, starkvin och cider som tillsammans stod för drygt 10 % av allt som dracks under 2014 (se figur 1).

Jämför vi dessa självrapporterade uppgifter med försäljningsstatistiken så stämmer de relativt väl överens, de skillnader som sticker ut mest är att spritdrycker utgör drygt 20 % av allt som säljs medan vin står för ca 40 % av försäljningen (Trolldal & Leifman, 2015). Andelen inköpt sprit är alltså högre än vad som uppges ha konsumerats, medan det omvända gäller för vin.

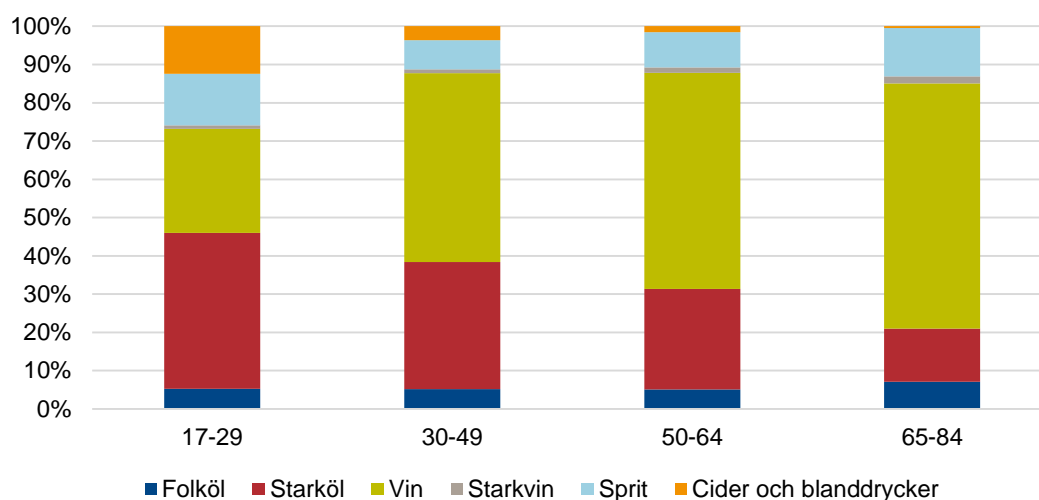
Vad vi dock kan se av figur 1 är att det var stora skillnader mellan kvinnor och män. Kvinnor dricker i betydligt större utsträckning vin medan män dricker öl och sprit i större omfattning. Utav all alkohol som kvinnor uppgav att de drack under 2014 så står vin för 69 % medan motsvarande siffra för män är 31 %, d.v.s. inte ens hälften så stor. Bland män är istället starköl den dominerande drycken, vilken står för 44 % av all alkohol som män drack under 2014. Män uppgav också att de drack mer sprit och spritdrycker utgör 13 % av all alkohol som män drack medan samma siffra för kvinnor är hälften så stor. Kvinnor drack även cider och blanddrycker i större utsträckning. Tillsammans stod dessa drycker för 7 % av konsumtionen, jämfört med 2 % bland män.

Figur 1. Konsumtionen fördelad på dryckestyp (i ren alkohol) för hela befolkningen samt för kvinnor och män, år 2014. Procent.

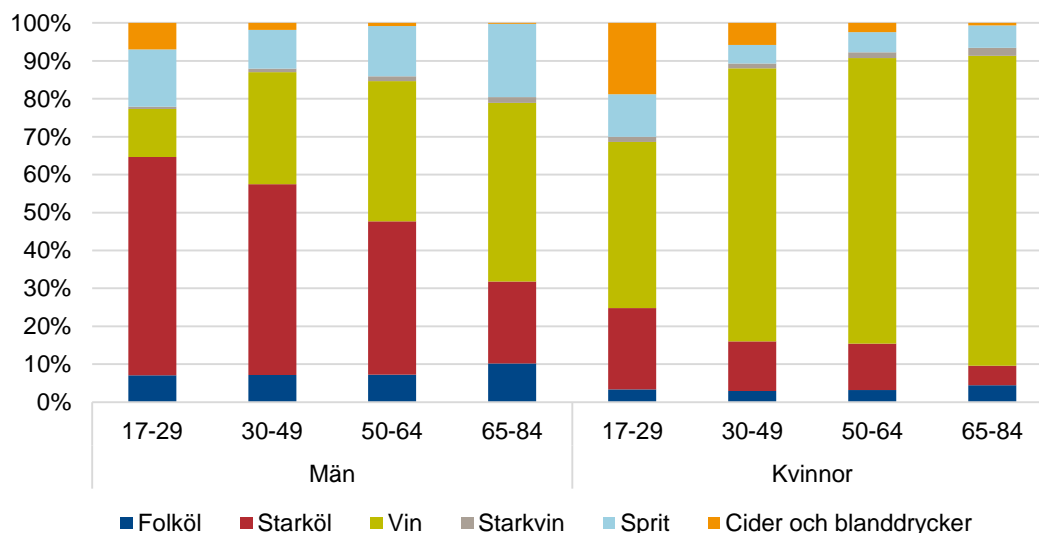
Det är även stora skillnader mellan olika åldersgrupper i vad man väljer att dricka (se figur 2). I den yngsta åldersgruppen (17–29 år) är det mera blandat vad man väljer att dricka; 40 % av all alkohol de drack var starköl, 27 % var vin och sedan följer relativt höga andelar av både sprit (14 %) och cider (12 %). I de följande åldersgrupperna ser vi ett tydligt mönster där det för varje åldersgrupp är en minskande starkölskonsumtion medan vinkonsumtionen ökar stadigt.

I den äldsta åldersgruppen (65–84 år) utgjorde vinkonsumtionen två tredjedelar av allt som dracks under 2014. Värt att notera är också att det bland de äldsta var en ganska stor andel sprit (13 %) och att det är i denna åldersgrupp som vi fann den högsta andelen konsumtion av folköl (7 %). Samtidigt som andelen vin ökar med stigande ålder minskar andelen cider och blanddrycker och den sistnämnda kategorin var i stort sett obefintlig i den äldsta åldersgruppen.

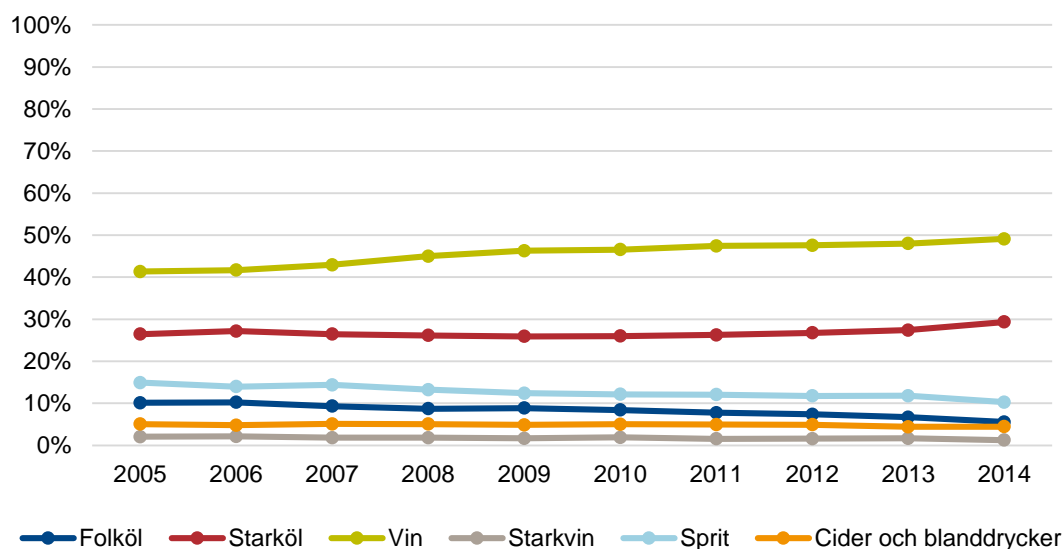

Figur 2. Konsumtionen fördelad på dryckestyp (i ren alkohol) i åldersgrupper, år 2014. Procent.

Skillnaderna blir än tydligare om vi ser till hur kvinnor och män i olika åldrar dricker (se figur 3). I alla åldersgrupper dricker kvinnor generellt sett vin i betydligt större utsträckning än män. För män är det istället vanligare att dricka starköl, framförallt gäller det för yngre män. För både kvinnor och män gäller att med ökande ålder så följer en ökad konsumtion av vin. Detta blir särskilt tydligt när vi betraktar den äldsta åldersgruppen bland kvinnorna där vinkonsumtionen utgjorde 82 % av all alkohol som de drack under 2014. Yngre kvinnor dricker relativt mycket cider och andra blanddrycker, vilket står för 20 % av den totala konsumtionen.

Figur 3. Konsumtionen fördelad på dryckestyp (i ren alkohol) för kvinnor och män i olika åldersgrupper, år 2014. Procent.

Figur 4. Konsumtionen fördelad på dryckestyp (i ren alkohol) 2005–2014. Procent.

Om vi ser till utvecklingen över tid så är ett tydligt mönster att vi går mot att dricka mer och mer vin, medan andelen starköl är relativt stabil och övriga dryckers andelar minskar (se figur 4). Denna utveckling stämmer väl överens med den utveckling som setts för anskaffningen av alkohol där man under en längre period sett kraftiga ökning av vinförsäljningen, en ökad försäljning av starköl medan både sprit- och folkölsförsäljningen kraftigt minskat (Trolldal & Leifman, 2015).

Hur ofta vi dricker

I genomsnitt dricker vi alkohol drygt 5 dagar per månad och 1 dag i månaden intensivkonsumerar vi alkohol, d.v.s. dricker mer än fem standardglas vid ett och samma tillfälle (se tabell 2). Män dricker oftare än kvinnor (6,0 dagar per månad jämfört med 4,6) och intensivkonsumerar även oftare (1,5 dagar per månad jämfört med 0,6). För män är nästan vart fjärde dryckestillfälle förknippat med intensivkonsumtion medan det för kvinnor gäller vart tionde.

Värt att notera är att yngre (17–29 år) uppger att de dricker mer sällan än övriga och har den lägsta dryckesfrekvensen av alla åldersgrupper med 4 dagar per månad. Dryckesfrekvensen stiger sedan för varje åldersgrupp och ligger på 6 dagar per månad både i åldersgrupperna 50–64 och 65–84 år. Däremot gäller det omvända om vi ser till intensivkonsumtion. Här är det tydliga skillnader mellan åldersgrupperna där intensivkonsumtion är betydligt mer frekvent bland yngre, för att minska i förekomst med stigande ålder. I den yngsta åldersgruppen intensivkonsumerade man i genomsnitt 2 dagar per månad medan motsvarande siffra i den äldsta gruppen är 0,3 dagar per månad.

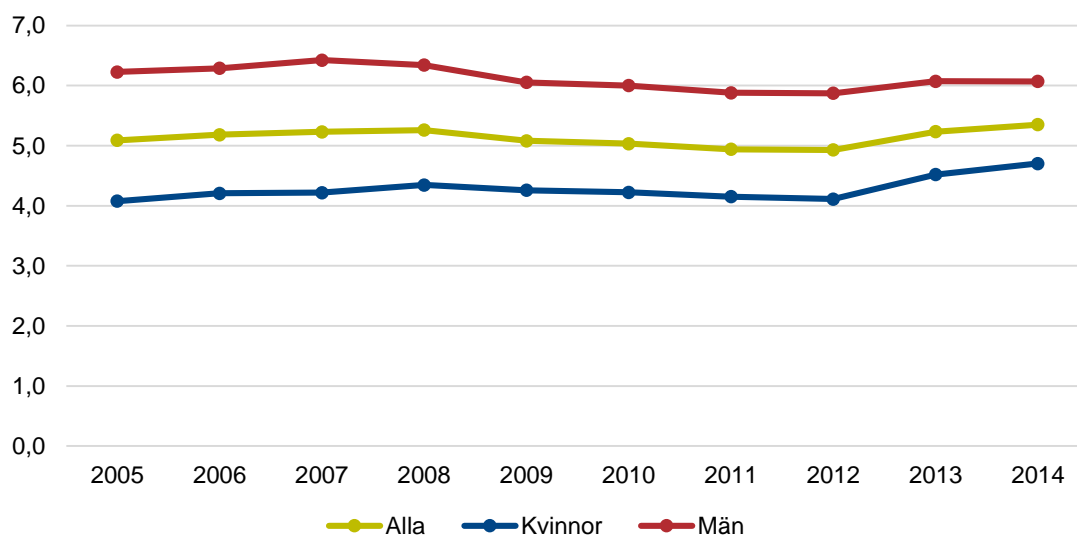
Det här mönstret förstärks ytterligare när vi ser till andelen av alla dryckestillfällen som utgörs av intensivkonsumtion. Var tredje dryckestillfälle för den yngsta åldersgruppen är ett med intensivkonsumtion. För åtföljande åldersgrupper sjunker sedan denna andel

Tabell 2. Antal dagar per månad med alkoholkonsumtion och intensivkonsumtion samt andel dryckestillfällen med intensivkonsumtion.

	Antal dagar med alkoholkonsumtion	Antal dagar med intensivkonsumtion	Andel dryckestillfällen som är intensivkonsumtion
Ålder			
17–29	4,0	2,0	38,2 %
30–49	5,4	1,0	15,4 %
50–64	6,0	0,8	10,1 %
65–84	6,0	0,3	3,4 %
Alla	5,3	1,0	16,8 %
Män	6,0	1,5	23,1 %
Kvinnor	4,6	0,6	10,2 %

successivt och i den äldsta åldersgruppen är det endast vid 3 % av alla dryckestillfällen där det dricks mer än fem glas vid ett och samma tillfälle. Män respektive yngre har med andra ord ett betydligt mera berusningsorienterat dryckesmönster än kvinnor och äldre.

Sett till hur utvecklingen varit över tid så kan vi konstatera att antalet dagar med alkoholkonsumtion legat relativt stabilt runt fem dagar per månad under perioden 2005–2014. En viss ökning skedde fram till 2008 för att därefter minska fram till 2012. Efter 2012 har alkoholkonsumtionstillfällena återigen ökat och 2014 har vi den högsta noteringen för hela perioden (5,3 dagar). Framförallt kvinnornas dryckesfrekvens har ökat de senaste två åren och för dessa har vi också den högsta noteringen för hela perioden under 2014. För män så var den högsta noteringen 2007 och vi ser heller inte samma skarpa ökning de senaste två åren som för kvinnor. Gapet mellan könen var mindre än tidigare år 2014 och det är tydligt att könsskillnaderna beträffande antalet dryckestillfällen har minskat sedan 2005.

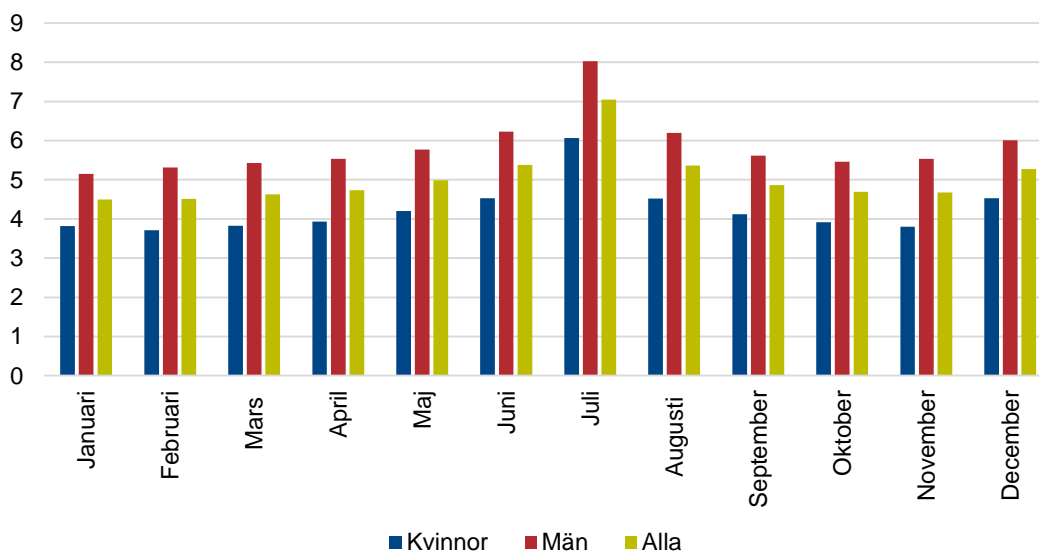

Figur 5. Antal dagar per månad med alkoholkonsumtion för hela befolkningen samt för kvinnor och män separat. 2005–2014.

Hur drickandet varierar över året

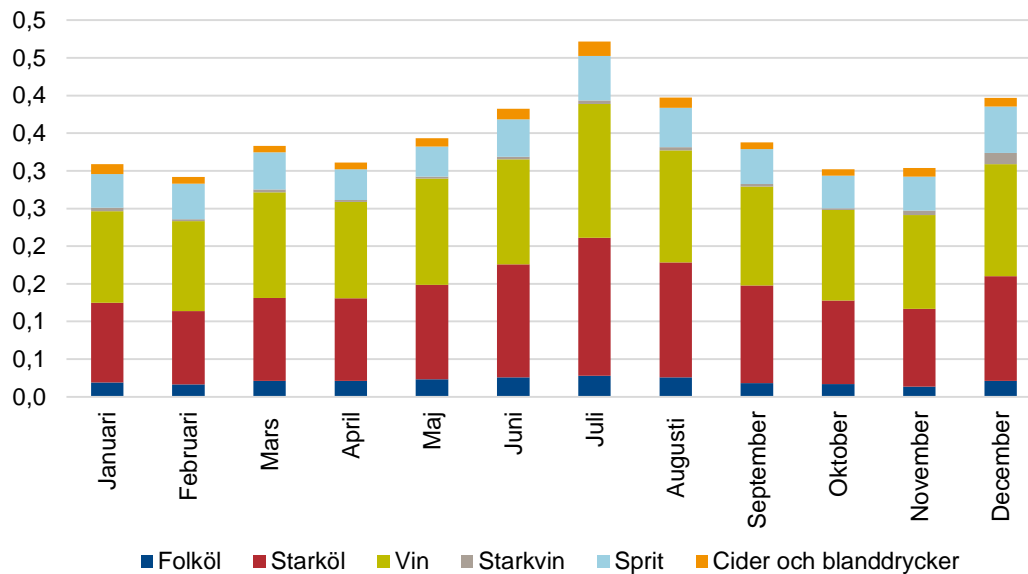
I det här avsnittet kommer vi att beröra hur konsumtionen av alkohol varierar över året genom att belysa hur konsumtionen skiljer sig åt mellan olika månader. Undersökningens upplägg med månadsvisa urval och frågor som rör de senaste 30 dagarna möjliggör sådana månadsvisa analyser. För att öka säkerheten i resultaten har vi dock valt att slå ihop 5 år för att öka svarsunderlaget per månad.

Det som uppenbart framgår av figur 6 är att det finns tydliga variationer i dryckesfrekvensen över året. Sommarmånaderna har högst genomsnittlig dryckesfrekvens och den allra högsta finns i juli då vi dricker 7 dagar per månad, vilket ska jämföras med årsgenomsnittet på 5,3 dagar, en temporär förhöjning med dryga 30 %. Förutom sommarmånaderna så ligger även december högt, medan övriga månader har en frekvens som understiger årsgenomsnittet. Samma mönster i variationerna över året finns för både kvinnor och män.

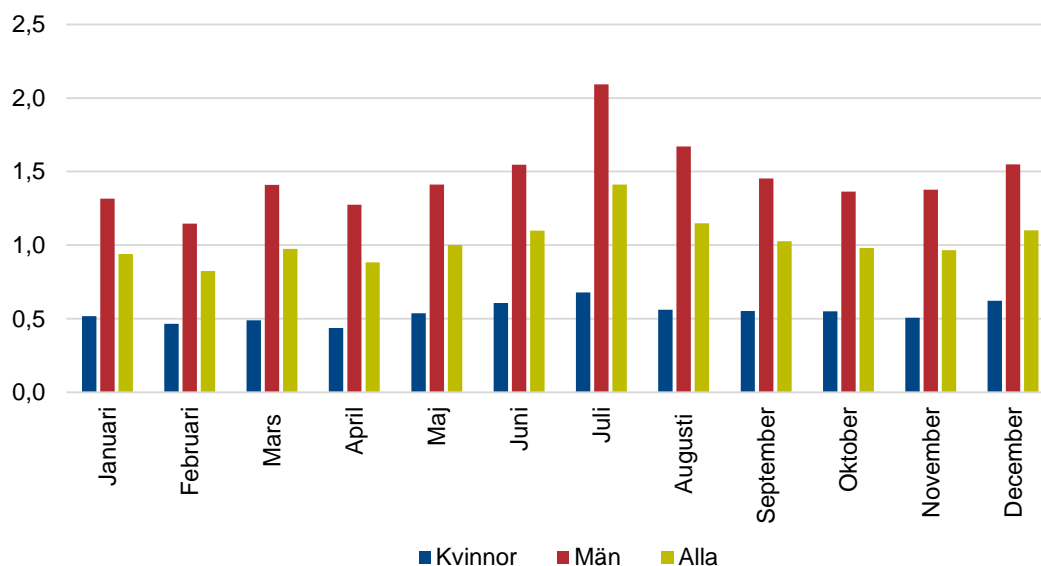
Figur 6. Antal dagar per månad med alkoholkonsumtion för hela befolkningen samt för kvinnor och män. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Månadsvariationen återspeglas även i hur mycket alkohol vi dricker. Sommarmånaderna tillsammans med december har högst konsumtion och juli är den månad då vi dricker allra mest (se figur 7). Däremot så verkar det inte vara några större variationer över året i vad vi väljer att dricka; de månader då den totala konsumtionen går upp så ökar också alla drycker mer eller mindre i samma utsträckning och andelen som varje dryck står för blir därför relativt konstant per månad. Det finns en viss tendens till att vi dricker mer starköl och vin relativt andra drycker under perioden juni–augusti, men det är inga markanta skillnader.

Figur 7. Genomsnittlig självrapporterad alkoholkonsumtion i liter 100 % alkohol per månad, fördelad på dryckestyp. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Även för berusningsdrickande (intensivkonsumtion) ser vi samma tydliga mönster som för dryckesfrekvensen och volymen. Antalet dagar med berusningsdrickande är högst i juli, följt av augusti och juni, sedan följer december (1,1 dagar per månad) och även denna månad ligger något högre än årsgenomsnittet på 1,0 dag per månad. Mönstret är även här likartat för kvinnor och män.

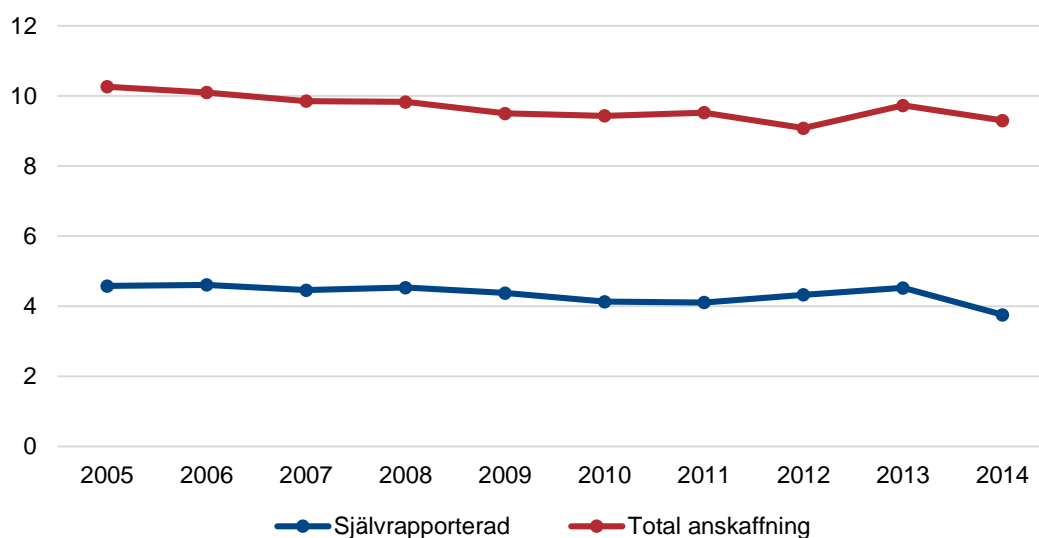
Figur 8. Antal dagar per månad med intensivkonsumtion för hela befolkningen samt för kvinnor och män. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Mängden vi dricker

I figur 9 ser vi en jämförelse mellan den självrapporterade genomsnittliga volymen konsumerad alkohol och den totala skattningen av hur mycket alkohol som sålts och förts in i landet (anskaffningen). De båda serierna följer varandra väl såtillvida att när anskaffningen går upp så ökar även den självrapporterade konsumtionen. Den självrapporterade konsumtionen sjönk mellan 2005–2011, ökade sedan något fram till 2013 för att sedan återigen minska något 2014.

En sak som blir uppenbar är den underrapportering som brukar förknippas med självrapporterad alkoholkonsumtion. Den självrapporterade konsumtionen, alltså det vi uppger att vi druckit, täcker endast ca 45 % av all alkohol som anskaffats. Denna kvot har varit stabil under perioden 2005–2014 och är också rapporterad i tidigare studier på alkoholområdet (Ramstedt, 2010; Stockwell m.fl., 2004). Att den självrapporterade konsumtionen nästan alltid är betydligt mindre än anskaffningen har flera orsaker, som exempelvis att det är svårt att komma ihåg precis allt man druckit eller att man tenderar att försköna sin konsumtion genom att rapportera mindre mängder än vad man faktiskt druckit (s.k. socialt önskvärda svar). Därtill kommer att storkonsumenter av alkohol är överrepresenterade i bortfallet.

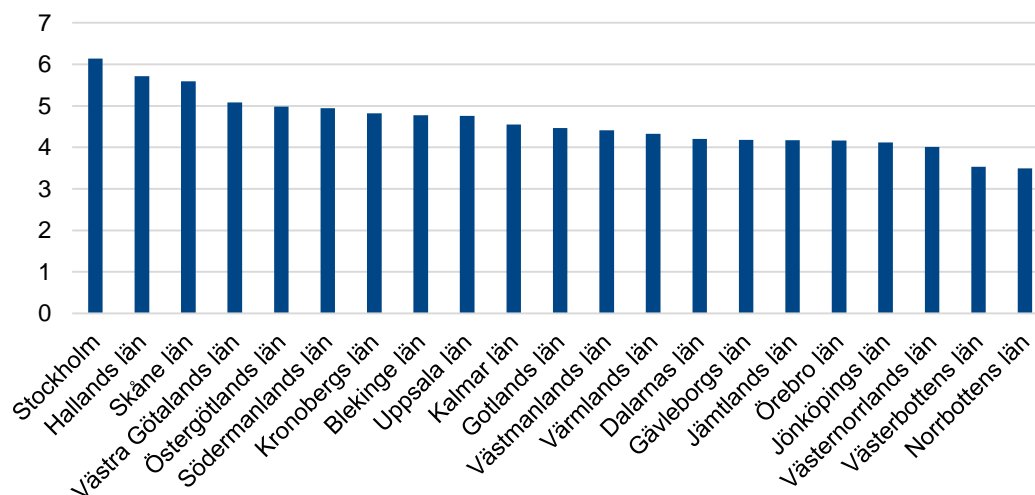
Både den självrapporterade konsumtionen och utvecklingen av anskaffningen pekar dock på att den genomsnittliga mängden alkohol som vi dricker per invånare har varit stabil de senaste 2–3 åren, eventuellt med en viss nedgång under 2014.

Figur 9. Genomsnittlig volym av anskaffad respektive självrapporterat konsumerad alkohol i liter 100 %, per invånare 15 år och äldre. 2005–2014.

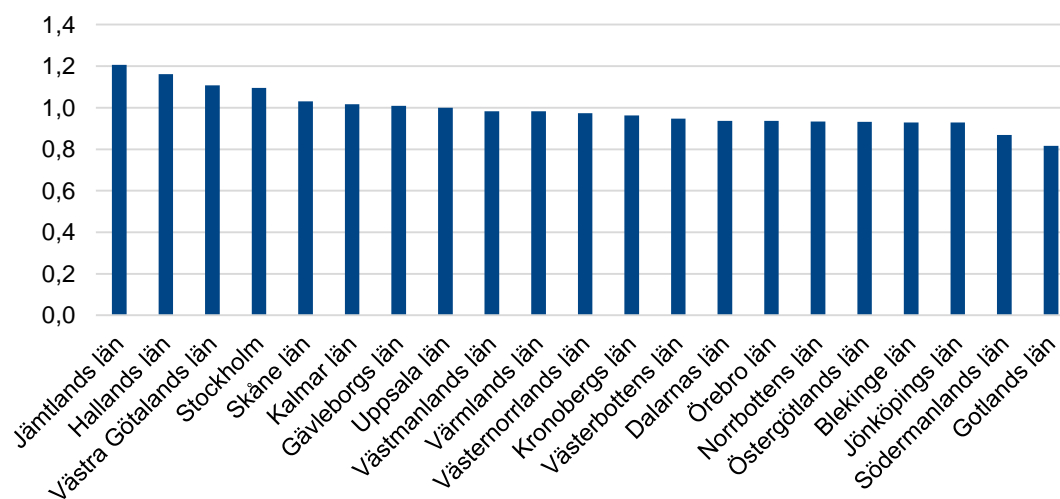
Hur vi dricker i länen

Nedan följer resultat uppdelat på län. Även här har vi valt att slå ihop 5 år för att öka antalet intervjuade personer i varje län, för att på så vis öka tillförlitligheten i resultaten. Som framgår av figur 10 så har Stockholms län den klart högsta dryckesfrekvensen, följt av Halland och Skåne. Dessa tre län ligger alla klart över genomsnittet för hela landet. I andra ändan sticker Västerbotten och Norrbottens län ut med de klart lägsta dryckesfrekvenserna.

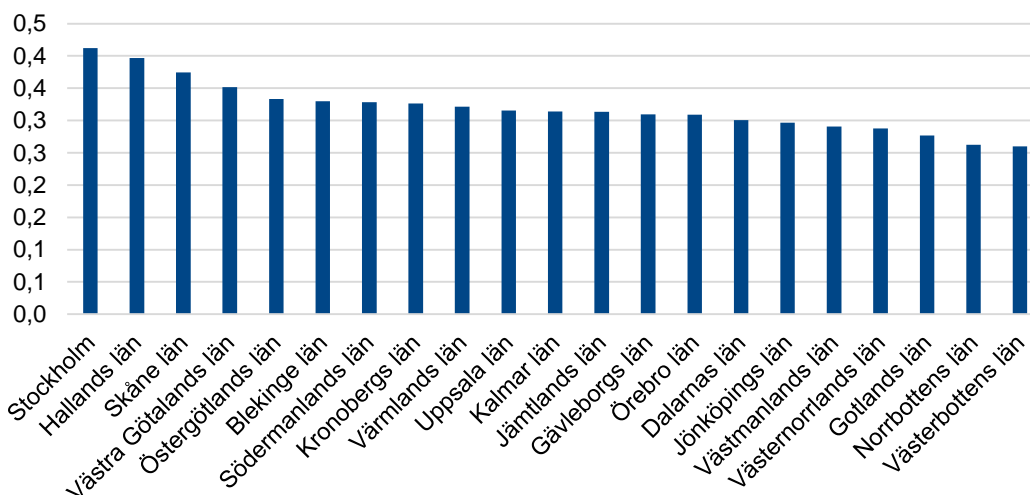
Figur 10. Antal dagar per månad med alkoholkonsumtion per län. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Högst frekvens av intensivkonsumtion återfinns i Jämtlands län, följt av Halland, Västra Götaland och Stockholms län (1,1–1,2 per månad). Gotlands län har den lägsta frekvensen av intensivkonsumtion med 0,8 dagar per månad.

Figur 11. Antal dagar per månad med intensivkonsumtion per län. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Mönstret vad gäller hur mycket alkohol som dricks återspeglar det som framkom för dryckesfrekvensen. Högst konsumerad volym (runt 0,4 liter) står Stockholms, Hallands och Skåne län för medan Norrbottens och Västerbottens län har lägst konsumtion (ca 0,25 liter).

Figur 12. Genomsnittlig självrapporterad alkoholkonsumtion i liter 100 % alkohol per län. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

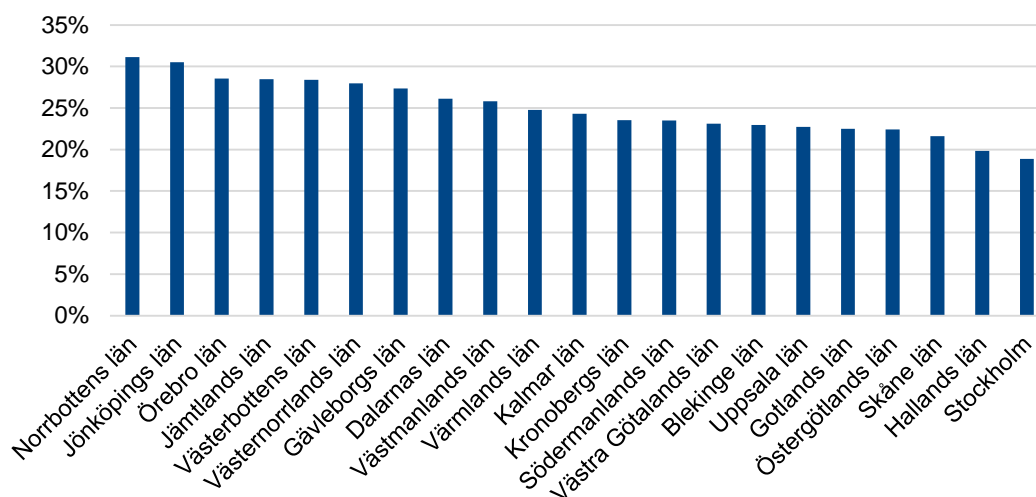
Om att inte dricka alkohol

Drygt en av fem personer i den svenska vuxna befolkningen hade inte druckit alkohol under de senaste 30 dagarna 2014. Det var en något högre andel som inte druckit alkohol bland kvinnor (25 %) än bland män (19,8 %). Sett till åldersgrupper är det högre andelar än genomsnittet både i den äldsta och den yngsta åldersgruppen som inte druckit alkohol. I åldersgrupperna 30–49 år och 50–64 år så är andelen som inte druckit lägre än genomsnittet och den ligger för båda åldersgrupperna under 20 %.

Tabell 3. Andelen som inte druckit alkohol under de senaste 30 dagarna, fördelat på åldersgrupper respektive kön. 2014.

	2014
Ålder	
17–29	24,8 %
30–49	19,7 %
50–64	18,7 %
65–84	28,0 %
Alla	22,4 %
Män	19,8 %
Kvinnor	25,0 %

Av figur 13 framgår också att det finns tydliga variationer över landet i andelen som inte druckit alkohol under de senaste 30 dagarna. Högst andel finns i Norrbottens och Jönköpings län som båda hade över 30 % som inte druckit alls. Lägst andel fanns i Stockholms län med mindre än 19 %, följt av Hallands län (19,9 %) och Skåne län (21,6 %). Det är värt att notera att även dessa tre län var de som hade högst genomsnittlig dryckesfrekvens respektive mängd konsumerad alkohol (se figur 10–12).

Figur 13. Andelen som inte druckit alkohol under de senaste 30 dagarna per län. Sammanslagna uppgifter för åren 2010–2014.

Sammanfattande diskussion

Resultaten som presenterats i den här rapporten visar att det finns stora skillnader i hur vi dricker alkohol mellan kön, åldersgrupper och regioner. Det framkommer stora skillnader redan när vi ser till hur kvinnor och män dricker, kvinnornas konsumtion är tydligt dominerad av vin medan männen främst dricker starköl. Den totala siffran speglar egentligen varken kvinnors eller mäns konsumtion och denna tydliga skillnad visar väl hur dåligt ett samlat mått kan representera de som ingår i det. När vi ser till exempelvis försäljningsstatistiken och talar om Sverige som ett vinland så är detta representativt för kvinnor och äldre medan det stämmer sämre in på män och yngre.

Även mellan åldersgrupperna framkom tydliga skillnader där yngres konsumtion i större utsträckning består av sprit, starköl, cider och blanddrycker. Vinkonsumtionen tenderar att öka ju äldre vi blir och är den klart dominerande drycken i de äldsta åldersgrupperna. Dessa skillnader blir än mer uppenbara när vi delar upp resultaten på yngre och äldre för kvinnor och män separat. Kvinnor i alla åldersgrupper dricker generellt sett mer vin medan män i större utsträckning dricker starköl. Bland kvinnor 17–29 står cider och blanddrycker för nästan en femtedel av allt de dricker, ett resultat som inte tillnärmelsevis återfinns i någon av de andra grupperna.

Skillnaderna mellan åldersgrupperna förstärks ytterligare när vi ser till hur ofta man dricker och hur ofta man berusningsdricker. Den yngsta åldersgruppen dricker alkohol under minst antal dagar under en månad och det genomsnittliga antalet dagar man dricker ökar sedan succesivt för varje åldersgrupp. Däremot så är mönstret det motsatta när vi ser till berusningsdrickande, vilket också gör att mer än var tredje dryckestillfälle för yngre är ett med berusningsdrickande. Yngre dricker alltså mer sällan än övriga åldersgrupper men dricker desto större mängder när de dricker. Antalet tillfällen med berusningsdrickande minskar sedan med ålder och förekommer nästan inte alls i den äldsta åldersgruppen.

Det finns också ett tydligt mönster när vi ser till hur drickandet varierar över året. Under sommarmånaderna dricker vi mer, både i form av att antalet dagar med alkoholkonsumtion som ökar samtidigt som den totala mängden vi dricker också ökar. Förutom sommarmånaderna så är december den månad som sticker ut med en konsumtion som är högre än årsgenomsnittet. Det här mönstret hänger antagligen ihop med att vi dricker mer när vi är lediga och har semester samt att alkoholkonsumtionen i Sverige är nära förknippat med olika högtider som infaller både i december (Lucia, jul och nyår) och under sommaren (midsommar och kräftskivor).

Resultaten visar vidare att hur vi dricker är något som förändras över tid. Även om vi som i den här rapporten tittar på en ganska kort tidsperiod, illustrerar exempelvis den successivt ökande vinkonsumtionen att tydliga förändringar skett under senaste tioårsperioden. Ett annat exempel är att könen närmast sig varandra vad det gäller att antalet konsumtions-tillfällen per månad, vilket huvudsakligen beror på att kvinnorna uppvisat en ökning av konsumtionsfrekvensen.

De självrapporterade uppgifterna över hur mycket vi dricker visar att även om det är en stor underrapportering när vi jämför med hur mycket som vi faktiskt köper så speglar trots allt

den självrapporterade konsumtionen utvecklingen relativt väl. Resultaten pekar på att konsumtionen legat ganska stabilt de senaste åren med en viss tendens till en nedgång under 2014.

Referenser

- Henriksson C & Ramstedt M (2015). *Tobaksvanor i Sverige*. Rapport nr 151. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.
- Jarl J, Johansson P, Eriksson A m.fl. (2008). *The societal cost of alcohol consumption: an estimation of the economic and human cost including health effects in Sweden, 2002*. Eur J Health Econ 9: 351–60.
- Lim SS, Vos T, Flaxman AD m.fl. (2012). *A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990–2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010*. Lancet 380: 2224–60.
- Norström T (red.) (2002). *Alcohol in postwar Europe. Consumption, drinking patterns, consequences and policy responses in 15 European countries*. National Institute of Public Health. Stockholm.
- Ramstedt M (2010). *How much alcohol do you buy? A comparison of self-reported alcohol purchases with actual sales*. Addiction 105: 649–54.
- Ramstedt M, Lindell A & Raninen J (2013). *Tal om alkohol 2012 – en statistisk årsrapport från Monitorprojektet*. (SoRAD Rapportserie nr 67). Stockholms universitet. Stockholm.
- Stockwell, T, Donath S, Cooper-Stanbury M, Chikritzhs T, Catalano P & Mateo C (2004). *Under-reporting of alcohol consumption in household surveys: a comparison of quantity-frequency, graduated-frequency and recent recall*. Addiction 99: 1024–33.
- Trolldal B & Leifman H (2015). *Hur mycket dricker svensken?* Rapport nr 152. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

